

Pris 25 kr

Malmö Typografers Vilohem

Falsterbonäsets natur, bad och friska luft blev under 1920- och 30-talet anledningen till att en mängd företag och föreningar från främst Malmö, skaffade sig ett semester- eller vilohem här nere. Företag som Addo, MAB & MYA, fackföreningar, sjukhus m.fl.

I Sverige fick vi lagstadgad semester med två veckor 1938, men långt innan dess införde många företag semester i olika former. Äntligen fick man tid att ta igen sig och åka ut från städerna till strand eller skog. Fast det förutsatte att det fanns pengar undanlagda, och ofta var det inte

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DA OCH NU PÅ LJUNGEN

Hänt sedan sist

Bekännelse i juletid

I tonåren var det spännande med smällare. Vi var några stycken som tillverkade sådana av krut och svavel. Dessa la vi på järnvägsspåret bakom Hanssons specerier i Ljunghusen (nuvarande Kanalkiosken).

Det smäll bra då tåget körde över dem. Först la vi en och sedan blev det två. Vi blev bara lite förvånade över att järnvägspersonalen blev så ilska för en sån liten sak. Dagen därpå cyklade en uppsyningsman på dressin framför tåget och plockade bort våra fina smällare.

Fyrtio år senare intervjuade jag och Ingemar kanalchefen Sven Lundström på hans rum i kanaltornet. I fönstret stod en röd box med texten »knallskott«. Jag frågade vad det var och Sven förklarade att man la knallskott på rälsen för att varna lokföraren för olika faror. Ett skott betydde varning, två betydde tvärstopp!

ChK

Visning av Per Albin-linjen

Kulturföreningen Calluna inbjuder till visningar av Per Albin-linjen, värnen utmed Falsterbokanalen. Samling vid kanaltornet kl. 11.00 varje gång, turen tar cirka 2,5 timmar inkl. fikapaus. Fika medtages. Kostnad 50 kr per person inkl. broschyr. Anmälan måste göras till: calluna@tele2.se. Betala på samma gång till vårt plusgiro 250862-09. Välkomna!

Vi kan ta emot högst 25 personer per gång med hänsyn till utrymme i värnen.

- Lördag den 17 maj, kl. 11.00.
- Lördag den 28 juni, kl. 11.00.
- Lördag den 16 augusti, kl. 11.00.
- Lördagen den 20 september, kl. 11.00.

så mycket. Då kom företagens egna sponsrade semesterhem väl till pass. Det kostade inte mycket att tillbringa en vecka eller två i typografernas vilohem på hörnet av Södergatan och Västergatan i Skanör.

Malmö Typografiska förening köpte fastigheten 1926 för ca 11 000 kronor. Typografiska Förening tillsköt c:a 3/4 av andelskapitalet medan personalklubbar och enskilda medlemmar ställde upp med resten. Man upprättade en andelsförening »Malmö Typografers Vilohem u.p.a.« och med hjälp av gåvor och bidrag ställdes några rum i ordning. Redan första året hyrdes dessa ut till sammanlagt 67 personer under 35 perioder om en eller två veckor. Efter utvidgningar av fastigheten blev det sju rum för uthyrning med totalt 18 bäddar. Föreningen byggde också två egna badhytter.

Billig hyra

Ett rum för två kostade på 1940-talet mellan åtta och tio kr per vecka. Tre bäddar kostade nio kronor och fyra kostade tretton kronor per vecka.

Här kunde föreningens typografer, boktryckare och journalister njuta av sommaren under en tid och slappna av. Hemmet var öppet från mitten av maj till mitten av september.

Avgifterna räckte inte till för hem-

mets drift, utan man var beroende av bidrag från föreningen. För att hjälpa upp ekonomin anordnades en årlig sommarfest i Folkets park i Malmö och rundturer för pressen som gav några välbehövliga hundringar i bidrag.

En typografisk förening har naturligtvis stora möjligheter att ge ut egna trycksaker. På vårt omslag ses första sidan av »Skanörs-Posten« från 1928 som bara utkom med detta nummer. Här finns artiklar, dikter och berättelser om Skanör och Falsterbo och naturen, samt annonser som gav extra inkomster. Föreningen gav också ut årliga broschyrer med historik om städerna och regler.

»I dagrummet å första våningen finnes radio, tidningar och ett mindre bibliotek. I källaren finnes ett större rum, som kan användas som matsal då väderleken ej tillåter utevistelse.

Byggnaden är omgiven av stor trädgård med gräsmattor, blomsterrabatter och lummiga bersåer.«

Om matlagning heter det:

»Hemmet är organiserat efter principen att de gäster som så vilja själva kunna laga sin mat. Detta närmast för att göra det ekonomiskt överkomligt för medlemmar med barn att begagna sig av detsamma. För gäster som öns-

Vykort från Malmö typografers vilohem i Skanör.

ka vara fria från detta besvär, finns möjlighet till matinackordering.

För matlagning är i den stora källaren, som finns under hela huset, inrett ett köksdepartement med avdelade kokplatser till varje rum, försedda med elektriska kokplattor samt nödiga kökskärl, mat- och kaffeservis – utom kniv, gaffel och matsked.»

Reglerna för hemmet avslutas med »Det bör vara varje gästs hederssak att ej genom sitt uppträdande eller handlingssätt nedsätta typografikårens och Hemmets anseende.»

ChK

En typografisk förening ger naturligtvis ut egna trycksaker. Här ser vi broschyrerna för 1944 och 1942.

Ammerännan

I samband med diskussioner kring att bygga Falsterbokanalen kom frågan om den så kallade Ammerännan upp. Det påtalades då att om kanalen nu byggdes var det inte första gången Öresund och Östersjön hade förbindelse. I mycket tidiga handlingar och kartor finns Ammerännan utmärkt och beskriven.

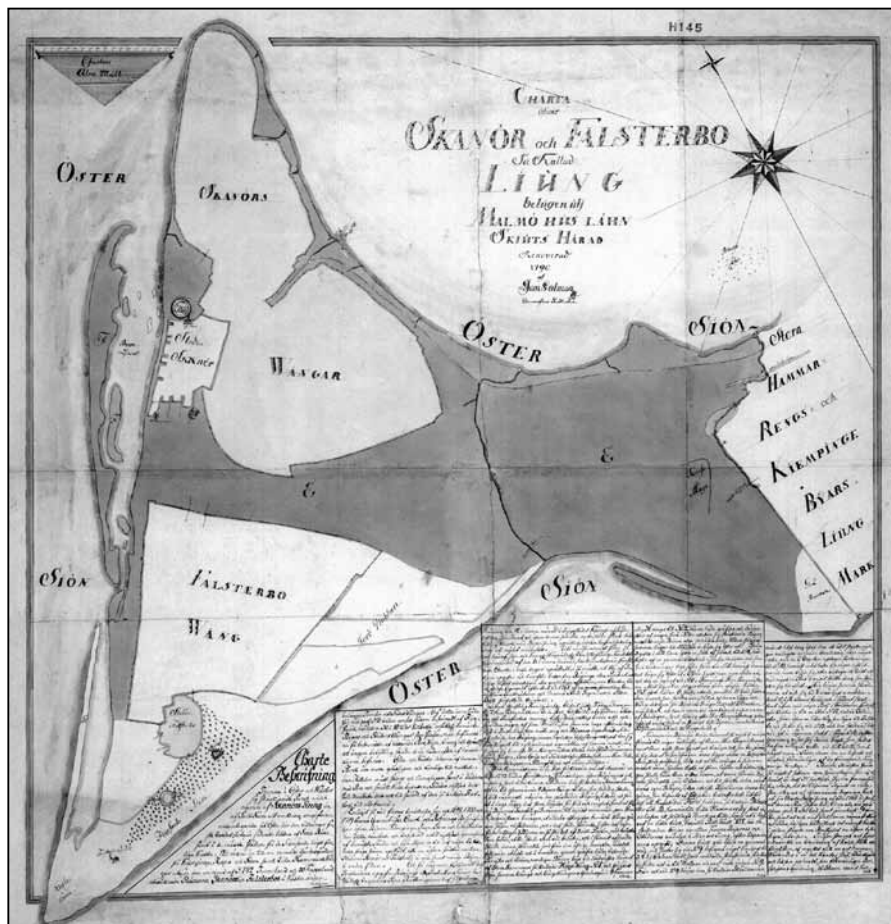
Det förekommer också i en del framställningar att i äldre tider fanns en grävd kanal för att förbinda Östersjön och Öresund. Olika tolkningar finns om grävd eller inte. Den kan ju ha fördjupats, men dess långa bågform tyder på att naturen efterhand har skapat denna »färdväg«. Det hade ju vid eventuell grävning varit naturligare att dra den den kortaste vägen. Tidvis har rännan tydligen inte varit »dragbar«.

I en beskrivning över Skanörs borg berättas om att det under medeltiden gick en bro över rännan, där man fick betala tull till fogden. Redan 1364 kan man läsa att »framedes for havd varer man forer ind i landet på vogne over Amme-renden, skall der af hver vogn for vogn gives en ortug i told ikke mere«.

Fantasin kan spela när man tänker på att de lågbottnade vikingaskeppen eller koggarna i tidig medeltid kan ha dragits över näset och utgjort en viktig del i den handel som fanns i Skanör, Falsterbo och handelsplatsen Halör. Sådana »drag« finns belagda på flera platser i Danmark, bl.a. på Samsö.

»Am« i fornnordiskan kan eventuellt härledas till betydelsen gnida, skura. Man kan kanske då få fram att rännan var svår att komma igenom så att båtarna skurade och gned i botten av rännan.

ihj

På en karta från 1790 syns rännan mitt i bilden, nedanför översta OSTER fram till SIÖN.

Bilder november 2013.

Calluna jubilerar

Att föreningen 2014 firar 20 års gör att man sätts i någon slags undran, har det verkligen gått 20 år sedan vi gav ut vår första bok Höllviken, bilder och minnen?

En bild på »de fyras gäng«, utgivare från höger: Britt-Marie Granath, Marianne Rönnberg, Ingemar H Johansson och Christian Kindblad.

En otrolig tid och många minnesvärda stunder tillsammans med medlemmar och föredragshållare, stipendiater och i styrelsearbetet. En personlig reflektion, vad har drivit oss framåt, flera böcker och utställningar och nu håller du det 54:e medlemsbladet av *På Ljungen* i din hand. Intresse som framvuxit ur de historiska kunskaper man efterhand skaffat sig på olika sätt. Genom intresset har man också kunnat avsätta tid i arbetet med föreningen i stort som smått. Det har varit oerhört positivt och inspirerande att när man vid medlemsmöten frågat »vad tycker Ni om medlemsbladet?«, vad skulle ni vilja ha mer av eller vad tycker Ni vi har för mycket av? Har ni läst den boken och vad tyckte ni? De positiva svar vi fått gör ju att man hela tiden känner sig manad att gå vidare med nästa idé och uppgift.

Vi har som sagt gett ut 17 böcker under åren, varav sju där vi varit direkt engagerade som författare. Bokutgivningen har gjort det möjligt att dela ut över 250 000 kronor i stipendier, kulturpenning och gåvor.

Det känns som sagt positivt med responsen vi får och arbetet fortsätter vidare i Kulturföreningen Calluna.

ihj

Julkalappstips

Ge bort ett KULTURFÖRENINGEN *medlemskap i Calluna*

DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

*som varar hela
2014*

*Klappat
& Klart!
150:-*

Säljs hos:

*Asp Bok & Papper,
Toppengallerian*

Biblioteket, Höllviken

Biblioteket, Skanör

Copvardie Skepparen Sven Nilsson

Copvardie Skepparen Sven Nilsson-(Suur) 1762-1837 var stamfadern till släkten Söderlindh

Inledning

Jag har tidigare skrivit om den Söderlindhska gården och om min farmors mor, Amanda Söderlindh, som var den sista som tillsammans med sin familj bodde där.

Berättelsen som följer handlar om Sven Nilsson-(Suur) och hans familj. Sven Nilsson var far till de tre söner som alla tog sig namnet Söderlindh.

Bakgrund

Sven Nilsson bodde hela sitt liv på Gård nr 1 i Falsterbo. Den gård som idag kallas Andreas Lundbergagården. Han och hans syster Catharina Nilsdotter ärvde gården efter fadern Dykeriuppsyningsmannen och Skepparen Nils Hansson-(Suur).

Nils Hansson hade flyttat till gården i samband med att han gifte sig med änkan Anna Jacobsdotter, som varit gift med den tidigare ägaren Sven Andersson, som Nils för övrigt var kusin med.

På gårdens norra länga, inomhus, finns inristat bokstäverna N H S 1773, vilket har tolkats till Nils Hansson Suur, som bodde på gården vid den tidpunkten.

Svens syster Catharina gifte sig med Skepparen Hans Pettersson från Skanör och Sven köper systerns och svågerns del av gården och blir ensam ägare till gård nr.1. Svens yrkesbeteckning är Copvardie Skeppare, vilket betyder skeppare på ett kofferdfartyg, dvs ett handelsfartyg som inte ägdes av staten.

Sven gifte sig med Sara Elisabeth Grise från Skanör. Hon var dotter till Rådman Lars Jönsson Grise och hans hustru Elsa Nilsdotter. Släkten Grise kommer från Tyskland och Sara Elisabeths mormors far Andreas Grise kom till

Skanör i början av 1700-talet. Han var född i Hamburg och arbetade i Skanör som strandridare (strandvakt, tullare).

Namnbyte

Sven och Sara Elisabeth får tre söner och tre döttrar, som uppnår vuxen ålder. Samtliga söner tar sig namnet Söderlindh och i samband med detta försvinner det tillägg eller dubbelnamn man haft »Suur«. I Lars Dufbergs bok »Skanör-Falsterbo efter sillatiden« nämns förutom Sven Nilsson-(Suur), hans far Nils Hansson-(Suur) och hans farfar Hans Hansson-(Suur). I borgarlängderna från Skanör-Falsterbo på 1600-talet hittar man på flera ställen namnet Suur utan något dubbelnamn eller parantes, t ex Hans Suur, Rasmus Suur. Förfrågningar har lett till att det är klarlagt att namnet SUUR eller SUR finns registrerat i Danmarks »gamla tillnavne«, med ett äldsta belägg från 1200-talet och då på ön Falster.

Sven och Sara Elisabeths barn

Den äldste av Sven och Sara Elisabeths barn är sonen Nils. Han köper Gård nr 69 i Skanör. Den gård som kommer att kallas den Söderlindhska gården. Nils gifte

sig med Gertrud Helena Mårtensson och paret får ett barn, sonen Andreas.

Nästa i barnaskaran är sonen Lars. Han gifte sig med Anna Ulrika Axelsson från Skanör. Paret får en son vid namn Severin. Lars avlider endast 35 år gammal i bröstsjuka och hans gravsten finns inmurad i kyrkomuren vid Skanörs kyrka. Under sin levnad hinner Lars, som också är Skeppare, att uppleva en mycket dramatisk händelse till sjöss. Det beskrivs hur han under seglats från Stockholm råkar ut för en mycket svår storm, som gör att han tvingas ta beslutet att sätta fartyget fast på grund för att få livbärgning. Fartyget, som var en galeas hette Sara Elisabeth. Man kan läsa Lars egna ord när han avger sjöförklaring inför Rådhusrätten i Skanörs rådstuga, allt finns beskrivet i boken »I generationers kölvatten«. Lars och Anna Ulrikas son Severin, som var ogift avlider 1846.

Nästa barn är dottern Anna Catharina. Hon gifte sig med Skepparen Anders Matsson från Skanör. Paret får två barn; Severin Magnus och Christina Charlotta. Severin Magnus förblir ogift hela livet. Christina Charlotta gifte sig med

Copvardie Kaptenen Johan Petter Lindström. Paret får en dotter Anna Emilie, som gifter sig med handlanden Johan Teodor Åberg från Trelleborg. De får i sin tur sex barn.

Fjärde barnet är sonen Styrman Johan Jacob. Han går en våldsamt död till mötes när han tillsammans med tre andra blir utsedd att hålla vakt på det tyska fartyget Adriane som gått på grund utanför Falsterbo rev. Den starka stormen gör att fartyget bryts sönder och vrakspillrorna driver mot den danska kusten. Vaktstyrkan försöker under tolv timmar att hålla sig kvar på vrakdelarna men spolas till slut upp på stranden vid Stevns Klint i Danmark. Bara en överlever. I bouppteckningen efter Johan Jacob, att han och de två andra blir begravda på Själland genom danska myndigheters försorg. Johan Jacob blev 32 år gammal.

Femte barnet är en dotter, Elsa Christina. Hon gifter sig med Skepparen Johan Petter Bergling och flyttar till Skanör. Äktenskapet blir barnlöst och Elsa Christina avlider 1842 av »trånsjuka«, som ska vara detsamma som tuberkulos.

Sjätte barnet är Maria Elisabeth. Hon är omyndig och förblir ogift hela livet.

Bouppteckning efter Sven Nilsson

Sven Nilsson dör 1837 och bouppteckningen efter honom tog två hela dagar. Förutom gården så upptar bouppteckningen 100 större pilträd, 93 mindre pilträd, 13 almar planterade vid kyrkan i Falsterbo och 1/12 ägodel i väderkvarnen Hallemöllan i Trelleborg. Det upptas också ett stort antal jordlotter i Falsterbo vång; Kullsbacka, Långestycke, Papegojestycke, Dammsåkrar, Wästervångsstycke, Pärönrädsstycke för att nämna några. Djuren består av fyra hästar, sju kor, fyra får, fyra lamm, fem grisar och en gås! Av lösöret kan nämnas

en guldring, matsilver, skospännen, knäspännen och knappar av silver. Mest intressant är dock det inbördes testamente som makarna har skrivit. I det skriver man att det är »endast pga den kärlek och tillgivenhet« för varandra som man skriver detta testamente och att man hoppas att »våra kära barn har förståelse för detta«. Testamentet gäller inte om den överlevande »mot all förmodan« skulle ingå nytt äktenskap. Änkan Sara Elisabeth sitter alltså kvar i orubbat bo. Hon överlever sin make med nästan nitton år.

Sven Nilssons och hans hustrus gravsten finns i vapenhuset i Falsterbo kyrka.

Arvsskiftet

När arvsskiftet sker efter Sara Elisabeth 1856 har flera av barnen avlidit och kvar finns endast döttrarna Anna Cathrina och den omyndiga dottern Maria Elisabeth. Den äldste sonen Nils avled 1846 och hans del av arvet går till hans son Andreas. Rörande är föräldrarna Sven och Sara Elisabeths omsorg om den omyndiga dottern Maria Elisabeth. I samband med makens bouppteckning tar änkan upp faderns (Sven Nilssons) muntliga förordnande

att Maria Elisabeth ska arva lika mycket som sina systrar och dessutom ska hon utöver detta erhålla en summa på 200 Riksdaler Riksgäld, samt efter moderns död ett jordstycke i Långestycket och en del av avlkastningen från Väderkvarnen i Halle möllan i Trelleborg. För att kunna tillvarata Maria Elisabeth intressen utses Andreas Söderlindh till hennes förmyndare.

Avslutning

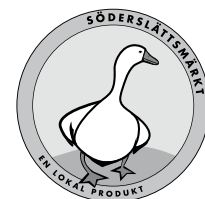
Sven Nilssons äldste son Nils får som nämnts tidigare ett barn, sonen Andreas. Han får i sin tur fem barn, varav fyra uppnår vuxen ålder. Det äldsta av dessa barn heter Amanda Söderlindh och hon var min farmors mor. Historiens vingslag känns ibland väldigt nära.

Källor:

Kyrkböcker och Rådhusprotokoll Skanör-Falsterbo, Landsarkivet Lund, Ort och Dialektarkivet Lund, Lars Dufbergs böcker »Skanör-Falsterbo efter sillatiden«, »Skanörsgårdarna« och »Falsterbogårdarna«, Ragnar Bergströms bok »I generationers kölvatten«.

Ulla-Britt Börjesson, Skanör

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Eila Mårtensson
Bertil Björck
Rune Bengtsson
Thomas Törnqvist
Lars Melin

Redaktör

Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemsskap

Sätt in 150 kr på vårt konto
plusgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3-4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, Calluna vulgaris

KULTURFÖRENINGEN

Calluna

DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

Skollovskolonierna
på Ljungen
av Ingemar H Johansson
130 kr.

Falsterbohus
–med tårna i sanden och
klackarna i taket
180 kr

Kämpinge
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
170 kr.

På Ljungen
nummer 1-25
samlade i bokform
180 kr.

På Ljungen
nummer 26-40
samlade i bokform
180 kr.

Skanör och
Falsterbos historia
från A till Ö
av Christer Melin
95 kr.

Fru Kungen
Drottning Margareta I
av Marie Sjögren
70 kr.

Posten i Skanör
och Falsterbo
av Lars Dufberg
80 kr.

Från Sillabör
till Snabbköp
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
160 kr. Nu 100 kr.

Tåget har gått!
av Christian Kindblad
50 kr.

Historier från
Skanör
av Anders Carlsten
130 kr.

Stinsen i
Falsterbo
av Stig Mårtensson
125 kr.

Resande över
Ljungen
av Christian Kindblad
90 kr.

Ett stycke
kanalhistoria
av Sven Lundström m.fl.
50 kr.

Höllviken
– bilder och minnen
från förr
125 kr.